

中國KIINA

KIINA SANON JA KUVIN 1 • 2017 • 7 €

YLTÄKYLLÄISTÄ TULIKUKON VUOTTA

KIINA

sanoin ja kuvin 1/2017

Jouko Rautava:

Velkaongelma varjostaa Kiinan kasvunäkymiä2

Kirsi Ahola:

Myyttinen kala6

Mikko Suutarinen: Kielellinen

monimuotoisuus Kiinassa9

Pertti Nieminen:

Lin Jutang ja suomalainen

lukijakunta13

Veli Rosenberg: Miksi julkaista

60 vuotta vanha artikkeli?14

Jyrki Kallio:

Kuinka yhtenäinen on Kiinan

5000-vuotinen historia?17

Ragnar Ax: Mao-puku vai

Zhongshan-puku?19

Tapahtumia talvella23

Kannen kuva:

Ruuhkaa kalalammikossa.

Kuva: V. Rosenberg, 2007.

KIINA SANOIN JA KUVIN

No 1/2017 (271) 62. vuosikerta.

Julkaisija: SUOMI-KIINA-SEURA TOIMITUS:

Veli Rosenberg, päätoimittaja.

Sähköposti: toimisto@kiinaseura.fi

Osoite: Heikkiläntie 8 B 2. krs.,

00210 Helsinki

Puhelin: (09) 605 812

Sähköposti: toimisto@kiinaseura.fi

Kotisivut: www.kiinaseura.fi

Ilmestyy neljä kertaa vuodessa, seuraava numero huhtikuussa 2017.

Tilaushinta: 26 EUR

Ilmoitushinnat: koko sivu 450 EUR, 1/2 sivua 240 EUR, 1/4 sivua 126 EUR, 1/3 sivua 180 EUR. Sovi väri- ja erikseen.

Ulkoasu: lehden päätoimittaja

Paino: Paintek Pihlajamäki Oy, 2017.

Lehdessä esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajien omia eivätkä edusta Suomi-Kiina-seuran kantaa. Oikeudet artikkeleihin kuuluvat kirjoittajille, niiden julkaiseminen tai lainaaminen ilman heidän lupaansa on kielletty. Myös oikeudet kuviin pidätetään.

VELKAONGELMA VARJOSTAA KIINAN KASVUNÄKYMİÄ

Kiinan kasvu on hidastumisesta huolimatta vahvaa, ja maan rakennemuutos jatkaa myös maailmantalouden muokkaamista. Velan kasvu ja riskit rahoitusmarkkinoilla varjostavat kuitenkin näkymiä. Talousuudistuksiin toivotaan uutta vauhtia viimeistään loppuvuoden puoluekokouksen jälkeen.

Kiinan talouskasvu jatkoi viime vuonna hidastumistaan, mutta vajaan 7 prosentin kasvuvauhti on silti kova saavutus, sillä maailmantalous kasvoi vuonna 2016 vain noin 2–3 %. Suuren kokonsa ja nopean kasvunsa ansiosta Kiina vastasi ehkä kolmanneksesta maailmantalouden kasvusta. Vaikka tänä vuonna maailmantalou-

den ennustetaan elpyvän ja Kiinan kasvuvauhdin hidastuvan edelleen, säilyttää Kiina keskeisen asemansa maailmantalouden veturina.

Kasvun ohella Kiinassa meneillään olevat rakenteelliset muutokset vaikuttavat kaikkiin maihin. Tämä näkyy kansainvälisten tuotantoketjujen uudelleenjärjestelyinä ja työvoimavaltaisen tuotannon siirtymi-

senä Kiinasta alemman tulotason maihin. Tulotason nousu näkyy myös Kiinasta ulos suuntautuvissa turisti- ja sijoitusvirroissa. Kiinan velkatilanne ja häiriöt sen rahoitusmarkkinoilla ovat puolestaan keskeinen huolenaihe globaalisti.

Kasvu hidastuu ja rakenteet muuttuvat

Kiinan teollisuustuotannon kasvuvauhti hidastui 6 prosentin paikkeille jo pari vuotta sitten, ja sillä tasolla se on pysytellyt aina viime vuoden jälkipuoliskolle asti. Palvelusektoria kuvaava vähittäiskauppa sen sijaan kasvoi viime vuonna reaalisesti 9–10 prosentin vauhtia, vaikka kasvuvauhti hieman hiipuikin edellisvuosista. Myös esimerkiksi nettiin perustuvien erilaisten palveluiden huima nousu kertoo palvelusektorin teollisuutta nopeammasta kasvusta.

Tuotantorakenteen muutoksen seurauksena palveluiden osuus

kokonaistuotannosta on noussut 51 prosenttiin, kun taas teollisuuden osuus on painumassa alle 40 prosentin. Alkutuotannon osuuden voimakkain lasku ajoittui viime vuosituhanneille ja sen osuus BKT:stä on jo pitkään ollut vajaat 10 %.

Rakennemuutoksen rajuudesta ja jatkumisesta antaa vihiä se, että maatalouden ja muun alkutuotannon osuus työvoimasta on yhä 28 %, vaikka osuus on viimeisen kymmenen vuoden aikana laskenut 14 prosenttiyksikköä. Teollisuus työllistää vain aavistuksen enemmän väkeä kuin alkutuotanto, ja senkin työvoimaosuus kääntyi vuosikymmenien kasvun jälkeen laskuun pari vuotta sitten. Palvelusektorilla työllisten määrä sen sijaan kasvaa erittäin nopeasti ja sektori työllistää jo 42 % työvoimasta. Työvoiman määrä on häkellyttävät 775 miljoonaa, pelkästään rahoitussektori työllistää lähes 4 miljoonaa ihmistä.

Tuotantorakenteen muutokset heijastavat luonnollisesti kysynnän rakenteiden muutosta. Kasvumallin muutos investointi- ja vientiveitoisesta kasvumallista kohti yksityisen kulutuksen vetämää kasvua on helposti nähtävissä katsomalla investointien kehitystä.

Viime vuonna kiinteiden investointien (FAI) reaali kasvu hidastui ennakoarvion perusteella alle 10 prosenttiin, kun vain kolme vuotta aikaisemmin investointien kasvu huiteli 20 prosentin paikkeilla. Tämä enteilee sitä, että investointien osuus BKT:stä jatkaa laskuaan. Varaa osuuden pienenemiseen toisesti on. Vuonna 2015 investoinnit kattoivat edelleen 43 % kokonaiskysynnästä, mikä on tavattoman korkea luku katsotaan asiaa sitten Kiinan oman taloushistorian valossa tai verrataan sitä muihin maihin.

Yksityisen kulutuksen 38 prosentin osuus on nousussa, mutta se puolestaan on edelleen erittäin pieni.

Investointien kasvu hidastuu Kiinassa

Lähde: Macrobond

Kun investointien ohella myös yksityiseen kulutukseen vaikuttava reaalityulojen kasvu on hidastunut, vahvistaa tämäkin käsitystä BKT:n kasvun hidastumisesta. Mikään ei puhu sen puolesta, että julkisen kulutuksen tai ulkomaankaupan puolelta olisi viime vuonna tullut merkittävää vetoapua kasvuille.

Kiinan talouskehityksestä puhuttaessa on syytä muistuttaa, että maan tilastot ovat puutteelliset ja osin epäluotettavat. Yrityskyselyiden mukaan talouskasvu näyttää olleen hyvin vaatimatonta vuonna 2015 ja piristyneen viime vuoden jälkipuoliskolla. Tuotantotilastoista tällaista syklistä on vaikea nähdä. Virallisten tilastojen mukaan BKT:n vuosikasvu oli viime vuoden kaikilla kolmella ensimmäisellä neljänneksellä tasan 6,7 %, mikä vaikuttaa uskomattomalta tulokselta valtaisassa muutoksessa olevassa taloudessa. Yksittäisten lukujen tuijottamisen sijaan kannattaakin ehkä keskittyä suurempiin linjoihin ja kokonaisuuksiin. Samalla on hyvä pitää mielessä nopeasti muuttuvan maan suuret alueelliset ja toimialakohtaiset erot.

Elvytyspolitiikka ruokkii velkaongelmaa

Investointikehityksessä on silmiinpistävää se, että yksityisten investointien kasvu lähes pysähtyi vii-

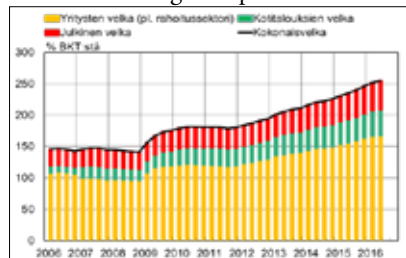
中國

me vuoden alkupuolella ja kääntyi vuoden loppupuolella kiinalaisittain vaatimattomaan 5 prosentin kasvuun. Investointien kasvu onkin levännyt julkisten investointihankkeiden varassa, mikä kertoo voimakkaasta elvytyspolitiikasta.

Kasvun tukeminen löysällä finanssi- ja rahapolitiikalla on kuitenkin johtanut kasvaviin ongelmiin, joista tärkein on velkatilanteen paheneminen. Uudella velalla ei enää saada entiseen tapaan kasvua aikaan, vaan velkaraha näyttää suurelta osin vain ylläpitävän kannattamatonta tuotantoa. Löysä rahapolitiikka on myös osatekijä asuntomarkkinoiden hintojen nopealle nousulle, virheinvestoinneille ja pääomien ulosvirtaukselle. Velka onkin noussut keskeiseksi Kiinan kasvunäkymiä varjostavaksi kysymykseksi.

Kiinan velkataakka on erittäin suuri verrattuna nousevien talouksien velkatasoihin. Erityisesti yritysten 170 prosenttiin BKT:stä nouseva velka on tavattoman korkea suhteessa useimpiin kehittyneisiin maihin. Lisäksi velan kasvu on ollut erittäin nopeasti. Vaikka velka on pääosin kotimaista ja etenkin julkisella puolella on suuret puskurit syntyvien ongelmien hoitamiseksi, tuskin mikään maa on Kiinan kaltaisella velkakehityksellä pystynyt välttämään kasvun hidastumista. Usein tilanne on päätnyt rahoituskriisiin.

Kiinan velkaongelma pahenee

Lähde: BIS

Kasvutavoite syystä tapetilla
Löysä finanssi- ja rahapolitiikka

heijastavat päättäjien pakonomaista tarvetta pitää yllä nykyistä kasvuvauhtia. Edellisen viisivuotiskauden alussa 2011 asetettu tavoite kaksinkertaistaa BKT vuoden 2021 Kiinan kommunistipuolueen sata-vuotisjuhliin mennessä tarkoittaa 6,5 prosentin vuosittaista kasvua tulevina vuosina. Kiinan kasvun hidastuminen johtuu kuitenkin luonnollisista tekijöistä kuten työikäisen väestön vähenemisestä ja siitä, että Kiinan talouden valtava koko ja huomattavasti noussut elintaso jo sinällään vaikeuttavat entisenlaisen kasvuvauhdin ylläpitämistä. Kasvumallin muutos vetää myös kasvua alas, sillä palveluissa tuottavuuden kasvu on tyypillisesti teollisuutta hitaampaa.

Vaikka työmarkkinoista on tietoa niukasti, ne näyttävät kestäneen hyvin viime vuosina koetun kasvun hidastumisen. Työttömyyden huomattavasta kasvusta ei näy merkkejä. Kun valtavat ympäristöongelmat vielä muistuttavat holtittomien kasvutavoitteiden ongelmista, päättäjät joutuvat tosissaan miettimään kasvutavoitteiden mielekkyyttä.

Vastakkain talouspolitiikassa ovat kestävä kasvua painottava reformipolitiikka ja velkavetoisen elvytyspolitiikka. Vaikka asetelma on pitkään ollut esillä, vasta viime vuonna keskusteluun tuli uutta painoa korkeimpien päättäjien osallistuessa keskusteluun. Ensin toukokuussa "arvovaltainen henkilö" painotti puolueen päälehdessä velkavetoisen kasvun aiheuttamia ongelmia ja totesi kasvun vääjäämättä hidastuvan. Kirjoittajan uskotaan edustavan presidentti Xi Jinpingin ajatuksia. Joulukuussa puolestaan raportoitiin presidentin itsensä sanoneen puolueen talouspäättäjille olevansa valmis joustamaan 6,5 prosentin kasvutavoitteesta, jos sen saavuttaminen kasvattaa liikaa

maan velkataakkaa ja siitä koituvia riskejä.

Valuuttamarkkinoiden noidankehä

Kaupan ohella Kiinan rahoitusmarkkinat ovat vähitellen avautuneet, mikä on tuonut ihmisten ja yritysten ulottuville uusia mahdollisuuksia liike- ja sijoitustoiminnalle. Yksityiset kiinalaiset hajauttavat säästöjään ulkomaille ja yritykset laajentavat toimintojaan maailmalla yritystoin. Odotukset talouskasvun hidastumisesta ja velkaongelman paheneminen kotimaassa lisäävät toimijoiden halua siirtää varojaan ulkomaille. Tämä on taustana Kiinan valuutta- ja rahoitusmarkkinoilla toistuvasti ilmeneville häiriöille.

Vaikka Kiinan ulkomaankaupan ylijäämä on edelleen yli 2 % suhteessa BKT:hen, ylijäämä ei enää aikoihin ole riittänyt kattamaan pääomien ulosvirtauksen aiheuttamaa vajetta, joten maan valuuttavaranto on pienentynyt. Valuuttavaranto oli suurimmillaan vuonna 2014 noin 4000 mrd. dollaria, minkä jälkeen se on ollut laskussa. Viime vuonna varannot laskivat 320 mrd. dollarilla 3010 mrd. dollariin.

Valuuttavarannon tarkoituksena on maan ulkoisen maksuvalmiuden turvaaminen. Kiinassa sitä on viime aikoina käytetty myös valuuttan tukistoihin estämään yuanin heikkenemistä suhteessa dollariin. Varantojen lasku ei vielä uhkaa Kiinan maksuvalmiutta, sillä ne ovat edelleen huomattavat suhteessa maan lyhytaikaisiin ulkomaisiin velkoihin ja tuonnin arvoon. Pidemmän päälle nykytilanne ei kuitenkaan ole kestävä, sillä pääomien ulosvirtaus, varannon lasku ja yuanin heikkenemisodotukset ruokkivat toisiaan ja aiheuttavat

中國

epävarmuutta markkinoilla.

Valuuttapakoa ja yuanin heikentymispaineita hillitäkseen hallitus on tiukentanut pääomaviennin rajoitusten valvontaa ja tulkintaa sekä määrännyt valtion yrityksiä kotiuttamaan vientisaamisiaan. Yuanin vakautta korostaakseen keskuspankki on yrittänyt siirtää markkinoiden huomion dollari-kurssista valuuttakori-indekseihin, mutta tämä on osoittautunut vaikeaksi. Dollarin asema markkinoilla on täysin dominoiva, ja se näyttää ohjaavan keskuspankin omaakin toimintaa. Hongkongissa Kiinan keskuspankki on toimillaan kiristänyt yuan-markkinoiden likviditeettitilannetta niin, että yuan-korot erityishallintoalueella nousivat tämän vuoden alussa ajoittain kymmeniin prosentteihin. Toimet ovat tukeneet yuania, mutta samalla ne ovat murentaneet luottamusta Kiinan valuuttaan kansainvälisessä liiketoiminnassa.

Rikkana rokassa ovat näkymiä varjostamassa vielä Yhdysvaltojen uuden hallinnon mahdolliset Kiinan tilannetta vaikeuttavat toimet, joista ei tätä kirjoittaessa ole vielä mitään varmuutta. Parhaimmillaan neuvottelut voisivat johtaa länsiyri-tysten nykyistä tasapuolisempiin mahdollisuuksiin toimia Kiinan markkinoilla. Valitettavasti geopo-liittisten asioiden kytkeytyminen talouskysymyksiin tarjoaa ainekset myös kaikille vahingolliseen sot-kuun.

Odottavatko reformit puoluekokousta?

Tilanne Kiinan raha- ja valuutta-markkinoilla heijastaa sitä, että po-litiikan tavoitteet ja välineistö eivät vastaa Kiinan markkinoiden nyky-tilannetta. Päättäjät ylikorostavat valuuttakurssin vakautta, vaikka valuuttakurssin tiukka sääteley sopii

huonosti yhteen yuanin kansain-välistymisen ja pääomaliikkeiden vapauttamisen kanssa, jotka myös ovat hallituksen toivelistalla.

Rahapolitiikassakin korostuvat vielä hallinnollinen sääteley ja luot-tojen suora ohjaus halutuille sekto-reille eripituisten luottoinstrument-tien avulla. Markkinaperusteiseen korkopolitiikkaan on vielä matkaa, sillä mahdollista ohjauskorkoakaan ei ole vielä määritetty. Raha- ja valuuttapoliittinen sekajärjestel-mä ristiriitaisine tavoitteineen ei ole vakaalla pohjalla ja tuo muka-naan uusia häiriöitä myös kuluvana vuonna.

Kiinan markkinareformien ta-voitteena on siirtyä selkeään korko-politiikkaan ja joustavaan valuut-takurssiin. Nykytilanne kannustaa harkitsemaan, josko olisi aika ottaa askelia tavoitteiden suuntaan.

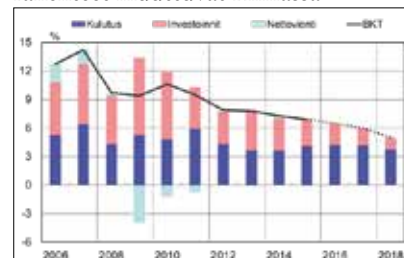
Rahoitusmarkkinat ovat tois-taiseksi olleet Kiinan uudistus-politiikan keihäänkärki, ja paljon on myös saatu aikaan. Viimeksi joulukuussa avattiin Hongkong-Shenzhen -pörssiyhteys, joka lisää sijoitusmahdollisuuksia Kiinaan ja Kiinasta ulos. Uudistusvauhti näyttää kuitenkin hidastuneen ja monet viimeaikaiset toimet raha- ja valuuttamarkkinoilla merkitsevät taka-askelia uudistuspolitiikassa. Monilla muilla sektoreilla, kuten valtionyritysten kohdalla, uudis-tuksia ollaan vasta aloittelemassa. Talousuudistusten syventäminen on kysymys, joka ratkaistaan Kii-nan poliittisessa ytimessä. Voi olla, että suuria muutoksia talous- ja re-formipolitiikkaan ei nähdä ennen ensi vuoden jälkipuoliskolla pidet-tävää puoluekongressia, jossa pre-sidentti Xin on määrä sementoida valta-asemansa keskuskomitean, politbyroon ja pysyväiskomitean henkilövalinnoilla. Viimeistään tä-män jälkeen mitataan päättäjien

todellinen halu ja kyky edetä uudis-tusrintamalla.

Kasvunäkymät riippuvat reformipolitiikasta
Monista auki olevista kysymyksistä ja esiin nousseista ongelmista huo-limatta Kiinan kasvunäkymissä ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Suomen Pankki ennustaa Kiinan talouskasvun hidastuvan vuoden 2016 vajaasta 7 prosentista tänä vuonna 6 prosentin paikkeille. Kas-vun hidastuminen jatkuu myös ensi vuonna. Hallittu hidastuminen edellyttää kuitenkin kasvumallin muutosta ja määrätietoista reformi-politiikkaa. Nykyisen kasvuvauh-din pakkomielteinen tukeminen merkitsisi velkaantumisen kasvua ja suurempaa todennäköisyyttä ajautua kriisiin.

Kiina seuraa pitkälle Japanin tai Etelä-Korean aikaisempina vuosi-kymmeninä viitoittamaa polkua. Kiinalaisyri-tysten teknologinen kunnianhimo on vähintään sen naapureiden luokkaa, mitä osoit-taa Kiinan patenttinviraston nousu vuonna 2015 maailman suurim-maksi niin jätettyjen patenttihakemusten kuin myönnettyjen patent-tien määrillä mitaten. Kehitys ei kuitenkaan tule olemaan tasaista. Velkaongelman syveneminen ker-too, että riskien vähättelyyn ei ole syytä.

Kasvu hidastuu ja talouden rakenteet muuttuvat Kiinassa

Lähde: Kiinan tilastovirasto, BOFIT-ennuste

Jouko Rautava

Kirjoittaja toimii Suomen Pankin siirtymätalouksien tutkimuslaitoksessa neuvonantajana.

中國

MYYTINEN KALA

Alunperin vuonna 1604 rakennettu Donglin akatemian kunniaportti Wuxissa. Rakennelmia on pidetty kunnossa muistuttamaan oppineisuuden merkitystä kungfutselaisessa ajattelussa.

Yltäkylläinen kala liikehtii rauhallisesti kala-altaassa, kiireisen kiinalaisen ravintolan aulassa. Hälisevän joukon puheensorinan keskellä yltäkylläinen kala nostetaan pienellä haavilla kala-altaasta ja herkullisen meheväksi höyrystettynä, kauniisti tarjottimelle aseteltuna, kiinalainen tarjoilija kantaa sen siroilla käsillään näytävästi pöytäamme. Innokkaiden taputusten saattamana yltäkylläinen kala lasketaan pöydän pyörivään keskiosaan. Yltäkylläinen kala on pyydystetty läheisestä Tai-järvestä ja nautitaan illallisella suositussa, ääriään myöten täydessä rantaravintolassa Wuxin kaupungissa, Kiinassa.

余 ja 鱼
yú ja yú
Yltäkylläisyys ja kala

Yltäkylläiset pulleat kalat polskuttelevat uuden vuoden julisteissa, rullamaalauksissa, tauluissa, posliinista ja lasista tehdyistä koriste-esineissä ja toivottavat runsaasti onnea, vaurautta ja menestystä, etenkin kiinalaisen uuden vuoden aikaan uudelle saapuvalle vuodelle. Jokaiselle meistä. Yltäkylläisesti.

Sain kiinalaiselta ystävältäni vuosia sitten lahjaksi pienen pyöreän lasipallon jonka sisälle taiteilija on pikkutarkasti ja viimeistellysti maalannut kaksi eloisan ja virkeän näköistä, suurisilmäistä pulskaa ka-

laa. Punaisen ja keltaisen. Vastustamattoman iloisen oloiset, katseen vangitsevat kalat. Lasipallo seisoo tukevasti kirjoituspöydällä puisella jalustalla. Ystäväni kertoi lahjan antaessaan, että toivoo sen tuovan minulle jatkossa ylenpalttisesti onnea. Kalojen kuvat lasipallossa tuottavat minulle hyvää mieltä jo pelkästään niitä katsellessa.

Kiinan kulttuuria hyvin tunteva suomalainen tuttavani katseli mieteliään pirteitä kaloja lasipallossa ja ihmetteli sitten, miten ei oikeastaan kiinnitä sen enempää huomiota nimenomaan juuri kalaan kiinalaisen uuden vuoden koristeissa tai tauluissa, vaikka tietää siihen liittyvän sanaleikin, mutta arveli sen sitten

中國

johtuvan siitä, että ”kala ei kai vain kiinnostu syvemmin, ei niin paljon kuin esimerkiksi lohikäärme joka on huomattavasti jännittävämpi, maagisempi ja myyttisempi symbolisena käsitteenä”. Jotenkin voisin uskoa, että tuttavani on tässä asiassa osittain oikeassa ja ehkä kala on monille jo liiankin tuttu näky kiinalaisen uudenvuoden kuvituksessa herättääkseen meissä syvempää mielenkiintoa.

Kala siis edustaa kiinalaisessa symboliikassa yltäkyläisyyttä, runsautta ja vaurautta. Samanlaisesta äänneasusta johtuen nämä kaksi sanaa: 余 ja 鱼 (yú ja yú), yltäkyläisyys ja kala, liitetään toisiinsa symbolisesti. Kala esiintyy yleisesti esimerkiksi kiinalaisen uuden vuoden kuvissa ja kala on mukana menestystä tuovana ruokalajina kiinalaisen uudenvuodenaaton aterioilla. Kun halutaan kuvata avio-onnea, julisteissa ja kuvissa esiintyy kaksi kalaa. Mutta kuvien lisäksi kala

esiintyy myös erittäin monissa kiinalaisissa sanonnoissa.

Myyttien kala

Kiinalaisessa mytologiassa tarina kalasta joka hyppää ”lohikäärmeen portin” lävitse muuttuen sen jälkeen lohikäärmeeksi on ehkä tunnetuin kalaan liittyvä kiinalainen myytti.

Kertomuksen mukaan kala on karppi, ja jos se onnistuu hyppäämään vastavirtaan yli Keltaisenjoen voimakkaana virtaavan kohdan, niin kutsutun ”lohikäärmeen portin” jossa tasanko ja vuoret kohtaavat, muuttuu karppi hypyn jälkeen lohikäärmeeksi. Muutamissa tarinan versioista mainitaan vielä kuinka karppi nousee hyppynsä ja muutoksen jälkeen taivaaseen.

Kyseisestä myytistä syntyi tunnettu ja ahkerasti käytetty kiinalainen sanonta: 一登龙门, 身价十倍 (Yī dēng lóng mén, shēn jià shí bèi). Kirjaimellisesti sanonta tar-

koittaa seuraavaa, kalaan viitaten: Hypättyään läpi lohikäärmeen portin, sen arvo nousee kymmenkertaisesti. Kuvaannollisesti sanontaa käytettiin aikaisemmin pääasiassa silloin, kun haluttiin viitata keisarillisen virkatutkinnon suorittamiseen ja sen läpäisemiseen sekä tutkinnon mukanaan tuomaan yhteiskunnallisen aseman nousuun kymmenkertaisesti.

Runoilija **Li Bain** (usein myös muodossa **Li Po**), 701–762, kerrotaan käyttäneen kyseistä sanontaa kirjeessään kuvernööri **Han Chaozongille**. Han Chaozong toimi Tang-dynastian kaudella, keisari **Xuanzongin** aikana Jingzhoun alueen kuvernöörinä. Hänestä kerrotaan, että hän oli lämminsydäminen ja pidetty kuvernööri. Häntä arvostettiin ja kunnioitettiin. Li Bai toivoi kuvernööri Han Chaozongin suosittelavan häntä virka-asemaan ja kirjoitti kuvernöörille kirjeen jossa pyysi saada kutsun vierailulle

Karppeja Jing'anin puiston lammessa Shanghaissa. Karpin suomut muistuttavat kovasti lohikäärmeen suomueitettä. Kenties joku näistä hyppää Lohikäärmeportin lävitse ja muuttuu lohikäärmeeksi?

kuvernöörin kotiin.

Kirjeessään Li Bai maalailee toivomansa vierailun tuomaa hyötyä mainitsemalla kuvernöörille kuinka ”kuljettuani lohikäärmeen portista, asemani nousee kymmenkertaisesti”. Köyhemmälle kansanosalle kulkeminen lohikäärmeen portista tar koitti metaforisesti vierailua varakaiden ja arvostettujen henkilöiden kodeissa. Astuessaan sisälle rikkaan ja kunnianarvoisan henkilön taloon he kertoivat kulkeneensa lohikäärmeen portin lävitse ja tiesivät näin ansainneensa kohoamista omassa sosiaalisessa asemassaan ympäröivän yhteisön sisällä.

Kerrottakoon, että kuvernööri Han Chaozong ei kuitenkaan suositellut runoilija Li Baita virka asemaan. Historiatiedon mukaan kuvernööri ei vastannut lainkaan Li Bain kirjeeseen. Li Bai ei tunnustanut myöskään koskaan yrittäneenkään suorittaa keisarillista virkatutkintoa, mutta hän sai kutsun Hanlin-akatemian virkamieheksi, missä toimessa hän ei kyllä pysynyt pitkään. Li Bai kun piti enemmän seikkailevasta ja kiertelevästä elämänmuodostaan, mistä hänet yhä Kiinassa hyvin muistetaan.

Ja kyseinen sanontakin on säilynyt kiinalaisten muistissa hyvin ja sillä on edelleen merkitystä tämän päivän Kiinassa, varsinkin opiskelijoille. Aikaisemmin se viittasi onnistumiseen keisarillisessa virkatutkinnossa ja nykyisin sanontaa käytetään kun halutaan rohkaista opiskelijoita ahkeroimaan sinnikkäästi ja peräänantamattomasti, jotta suoriutuisi hyvin esimerkiksi yliopiston pääsykokeissa tai tutkimuksissa. Mutta kulkeminen lohikäärmeen portista voi ilmentää myös onnistumista ja menestystä muutenkin, muilla elämän osa-alueilla, nousua eri tavoin sosiaalisessa arvoasteikossa, kuten ylennystä työtehtävissä tai

naimisiinmenoa.

Kun ajattelen nykyisiä opiskelijoita juuri Kiinassa ja sitä kovaa kilpailua minkä he kohtaavat heidän pyrkiessään omiin tavoitteisiinsa, on sanonta enemmän kuin osuva, sillä ”lohikäärmeen portti” kuvaa hyvin sitä ankaraa taistelua ensin opiskelupaikoista ja sitten myöhemmin kilpailua asemasta työelämässä.

Ei siis ihme, että kala joka selviytyy lohikäärmeen portista symboloi paljon muutakin kuin pelkääntään yltyäkylläisyyttä ja vaurautta.

Kirjoituspyödylläni oleva pieni lasipallo ja sen sisään yksityiskoh taisesti maalatut kaksi veikeän val latonta, pulleaa kalaa muistuttavat minua siis paljon laajemmasta näkymästä kuin ainoastaan niihin liittyvästä hauskaista sanaleikistä. Myytti karpista sekä sanat 余 ja 鱼 (yltākylläisyys ja kala), kietoutuvat merkityksellisesti hienosti yhteen ja yhdessä ne symboloivat erittäin hyvin niitä silloin tällöin eteen tulevia tilanteita, missä täytyy ponnistella, kulkea vastavirtaan ja olla perään antamaton kun vastassa on isoja haasteita tai vastoinkäymisiä. Ja siten pitkällisen vaivannäön jälkeen tulevaa mahdollista menestystä, ehkä joillekin heidän kenties tavoittelemaansa vaurautta ja yltyäkylläisyyttäkin.

”Tulkintaähky”

Kiinalainen symboliikka on niin rikas oma ulottuvuutensa, että sitä tutkiessa tulee helposti ”tulkintaähky”. Myytit ja lukuisat muut vanhat kertomukset tarjoavat ylenpalttisesti taustoja ja syitä monenlaisine vivahteineen eri elementtien, kuten numeroiden, kasvien ja eläinten symboliseen käyttöön arkisen elämän monissa tilanteissa. Symboliikka on kuin monitasoinen ja monilokeroinen kiinalainen kaappi ja

kyllä, monitasoisuuteen voi helposti väsähtää, sillä joskus monet merkitykset alkavat sekoittua keskenään ja silloin tuntuu kuin katselisi joka päiväisiä ilmiöitä tiheän koristeisen kiinalaisen sermin takaa ja sermin lävitse katsoessa syntyy monenlaisia heijastuksia.

Mutta ei pelkästään kiinalaisessa symboliikassa ja mytologiassa liitetä kalaa yltyäkylläisyyteen ja menestykseen. Esimerkkejä kertomuksista jotka viittaavat kalan yhteydessä runsauteen, ylenpalttisuuteen, löytyy muutamia lähempääkin. Ajatellaanpa esimerkiksi vaikka Raamatun kertomusta viidestä leivästä ja kahdesta kalasta. Tarinassa on symbolisesti toki kyse muustakin kuin ainoastaan kahteen kalaan ja viiteen leipään liittyvästä ihmeteosta, sillä jo alkuseurakunnissahan roomalaisajalla kala toimi kristittyjen salaisena tunnusmerkinä. Mutta muistan kuinka tässä Raamatun kertomuksessa viisi leipää ja kaksi kalaa saadaan nimenomaan riittämään suurelle väkijoukolle. Siis yltyäkylläisesti.

Voisi kenties halutessaan pohdiskella, että myyttiset runsauden kalat ovat uiskennelleet eri aikoina eri kulttuurien ikuisiin tarinoihin melkein kuin huomaamatta. Ja voisi halutessaan ehkä pohdiskella jopa, että aivan kuin myyttiset kalat olisivat aina olleet kertomusten taustalla, tarinoita mahdollistavina ja yhdistävinä tekijöinä. Tähän asiaan jokainen valitsee omaa ajatteluaan eniten miellyttävän näkemyksen tai näkökulman.

Kiinalaisessa perinteessä myyttinen kala elää vahvana. Kertomukset myyttisestä kalasta jotka jollain tasolla kytkeytyvät ihmisten mie lissä heidän omiin kokemuksiinsa todellisessa elämässä, tuovat mukanaan arkipäiviin tarinoiden myyttisen ja taianomaisen ulottuvuuden.

中國

Kuten esimerkiksi sen sijaan, että käyttää arkisessa kielenkäytössä jatkuvasti sellaisia hieman kuluneita sanoja kuten ongelmakohdat tai haasteet, voikin arvoituksellisesti vaihtaa joskus paljon mielenkiintoisempaan ilmaukseen ”lohikäärmeen portista”. Myytit antavat näin hienon mahdollisuuden rikastaa käyttökieltä ja ne antavat myös mahdollisuuden nostaa ajatukset hetkeksi irti elämisen suurista tai pienistä hankaluuksista tai niistä ajoittain puuduttavista rutiineista. Ehkä kaikkien näiden syiden vuoksi myytit kulkevat perinteessä ja puhekielessä päivittäin mukana ja jatkavat aina kulkuaan vuosisadoista toiseen, symbolisesti muistuttaen ja arkena kannatellen kuten tarina lohikäärmeen portista.

Teksti ja kuvat: **Kirsi Ahola**

Kirjallisuuslähteitä:
C.A.S. Williams: *Chinese symbolism and Art Motifs*, 1974 by Charles E. Tuttle Co., Inc.
Situ Tan, Tang Bowen, Ding Cong: *Best Chinese Idioms* (Volume 2) Chinese-English, 2003 by Peace Book Co., Ltd.

Lohikäärme pilvien lomassa leikkimässä maagisella pallolla. Tiilikaiverrus Shanghaiin fanganin puistossa. Huomaa karppimainen suomupeite!

汉语

Hanyu, puhuttu kiinan kieli, yksinkertasistetulla kirjoitusmerkeillä.

KIELELLINEN MONIMUOTOISUUS KIINASSA

Lieneekö kovin yleinen se harhaluulo, että Kiinassa asuisi vain ”kiinalaisia”, jotka puhuvat kielenään ”kiinaa”. Kiina on todellisuudessa yksi maailman monietnisimpiä ja -kielisimpiä valtioita, jonka alueella puhutaan kaikkiaan yhdeksään eri kielikuntaan kuuluvia kieliä, joiden yhteismäärä liikkuu sadoissa.

Myös itse kiinan kielen kohdalla on kysyttävä kuinka monesta kielestä todella on kyse – virallisestihan kiinan kielen eri muotoja kutsutaan murteiksi, mutta tähän on omat poliittiset syynsä, tieteellisesti katsoen monet näistä ovat todellisuudessa eri kieliä. Eri kielimuotojen välinen keskinäinen ymmärrettävyys voi Kiinan olosuhteissa joskus katketa jopa naapurikylien välillä.

Virallisia kansallisuuksia on Kiinassa 56, joista periaatteessa kaikilla paitsi kiinankielisillä muslimeilla (hui) on oma kielensä. Kansallisuuksien luokittelujärjestelmä pohjautuu kuitenkin kankean staatitiseen näkemykseen etnisyydestä ja kielellistä monimuotoisuutta se onnistuu kuvaamaan vielä puutteellisemmin. Ylivoimaisesti puhutuista näistä kielistä on toki ”kiina”, joka tämän luokittelujärjestelmän näkökulmasta on oikeastaan vain Han-kansan kieli (hanyu), eikä Kiinan valtion kieli lainkaan. Suurimmillaan monimuotoisuus lienee Lounais-Kiinan Yunnanin maakunnassa, jossa vuoristoinen maasto on luonut monia eristyneitä kieliyhteis-

söjä, yhteensä n. 25 vähemmistökieltä.

Kiinan valtio on kylläkin tunnustanut kielellisen monimuotoisuutensa jo pitkään historiassa, ainakin niiden kielten osalta, jotka ovat vanhoja kirja- ja kulttuurikieliä. Kiinan nykyisissä seteleissä on tekstiä viidellä kielellä: kiinaksi, mongoliksi, tiibetiksi, uiguuriksi ja zhuangiksi. Näistä jokaista kirjoitetaan eri kirjoitusjärjestelmällä. Jo Qing-dynastian (1636–1911) aikana Kiinassa oli neljä virallista kieltä, yllämainituista kolme ensimmäistä sekä valtaapitävän ryhmän kieli mantšu. Nykyisin koko valtion ainoa virallinen kieli on kiina, mutta paikallistasolla (maakunnat, läänit jne.) monilla muilla kielillä on virallinen asema. Valitettavasti tämäkään ei riitä siihen, että suurienkaan vähemmistökielten puhujilla olisi mahdollisuus kouluttautua korkeimmalle mahdolliselle tasolle asti äidinkielellään, vaan kiinaa on käytännössä opittava ennemmin tai myöhemmin. Kiinassa on joka tapauksessa seutuja, joissa monikielisyys on täysin normaali ja arkipäiväinen ilmiö. Tietty henkilö voi vaikkapa

中國

Monikielinen mainoskyltti Qinghain maakunnassa. Tiibet ja kiina ovat kirjoitettu moitteettomasti, mutta englannin kieliasussa olisi korjaamisen varaa.

Kuva: Mikko Suutarinen, 2006.

puhua yhtä kieltä kotona, toista töissä ja kolmatta naapurin kanssa.

Kiinan kielellinen moninaisuus ei koske pelkästään nykypäivää, vaan myös menneisyyttä. Kiinan alueella on puhuttu monia kieliä, jotka ovat elävinä kielinä sammuneet. Yksi merkittävimmistä on jo aiemmin mainittu mantšun kieli. Kansana mantšut kiinalaistuivat jo keisarillisena aikana, mutta edelleen Kiinassa on miljoonia ihmisiä, joiden virallinen kansallisuus on mantšu. Mantšuksi on myös olemassa valtava määrä tekstejä, joilla on suuri arvo mm. historian tutkijoille. Kiinan alueella on esiintynyt myös ainoastaan kirjoituksen kautta

säilyneitä kieliä, kuten 900-luvulla Liao-dynastian perustaneiden kitainien kieli, jonka mystinen kirjoitusjärjestelmä on alkanut vasta viime aikoina vähitellen aueta tutkijoille.

Mandariinikiina – Pohjois-Kiinan yleiskieli?

Kuten todettua, ”kiinan kieli” on todellisuudessa ryhmä kieliä, joita kutsutaan siniittisiksi kieliksi. Sitä kiinan kieltä, jota Kiinan media ja koulutusjärjestelmä käyttää, ja jota meille ulkomaalaisillekin opetetaan, on ollut tapana kutsua mandariinikiinaksi tai putonghuaksi (”tavallinen puhe”), jonka usein väitetään pohjautuvan Pekingin seudun

puhekieleen. Putonghuaa standardoituna kielimuotona voidaan kuitenkin pitää varsin keinotekoisena rakennelmana. Tällaisia ovat kaikki ”viralliset” yleis- tai kirjakielet. Suomen yleiskielikin on oikeastaan valikoima sekä läntisiä että itäisiä murrepiirteitä, jonka älymystö ja kielenhuoltoviranomaiset ovat luoneet. Nykyisen muotonsa putonghua sai vasta 1900-luvulla, mutta pohjautuu pidempään traditioon. Sitä vastoin, syntyperäisten pekinkiläisten puhuma murre on elävä kieli, jossa on merkittäviä eroja yleiskieleen ja jota on vaikeahko ulkopuolisen ymmärtää täydellisesti. Suuri maansisäinen muuttoliike on

中國

toki vaikuttanut siihen, että suurissa kaupungeissa putonghuasta on tullut arkielämän yleinen puhekieli ja paikallismurteita on alettu käyttää lähinnä yksityisemmissä kielenkäyttötilanteissa.

Sanalla ”mandariini” tarkoitetaan virkamiestä ja kielellisessä mielessä se tarkoittikin alunperin hallinnon käyttöön tarkoitettua kielimuotoa. Nykyisessä merkityksessään termi mandariinikiina kattaa oikeastaan koko pohjoisen Kiinan eri kielimuodot, summittaisena rajanaan Jangtse-joki. Tämänkin sisälle mahtuu runsaasti variaatioita. Esimerkiksi Shanxin maakunnan alueella puhutut Jin-murteet lasketaan usein kokonaan omaksi ryhmäkseen ja monilla muillakin alueilla puhutut mandariinikiinan muodot eroavat suuresti yleiskielestä. Pienimmillään erot ovat Pekinistä koilliseen, Mantšuriassa, sillä se on verrattain myöhään kiinankielistynyt alue, kun taas murre-erot suurenevat kohti etelää ja länttä. Mandariinikiinan syntyyn on vaikuttanut myös sijainti Kiinan pohjoisella rajalla vuorovaikutuksessa mm. mongolilaisia ja turkkilaisia kieliä puhuvien kansojen kanssa. Tästä syystä mandariinikiinassa on tyypillisesti monitavuisia sanoja sekä jopa kieliopillisia päätteitä, kun taas eteläisemmät kielimuodot ovat säilyttäneet paremmin kiinan muinaisen yksitavuisuuden. Myös tooni- eli sävelkorkojärjestelmä on pohjoisen murteissa yksinkertaisempi.

Etelä-Kiinan ”murteet”

Muista siniittisistä kielistä tärkein on eittämättä kantoninkiina, joka on Yue-murreryhmän ns. prestii-simurre. Eteläinen Guangdongin maakunta ja sen suuri satamakaupunki Guangzhou, eli Kanton, ovat olleet yksi Kiinan lähihisto-

rian merkittävimpiä kulttuurisia keskuksia sekä eräänlainen portti ulkomaailmaan. Kantoninkiina on myös pääkieli Hongkongissa sekä merkittävin kiinan muoto ulkokiinalaisten yhdyskuntien piirissä mm. Kaakkois-Aasiassa ja Yhdysvalloissa. Etenkin Hongkongin merkitys itäaasialaiselle populaarimusiikille ja elokuvalle nostaa kantoninkii-nan profilia. Mandariinikiinan asemaa kantoninkielisellä alueella on yritetty kohottaa lähes väkisin, mutta kantoninkiinan puhujat ovat edelleen hyvin ylpeitä kielestään ja pitävät sitä tärkeänä paikallisidentiteetin symbolina.

Muilla Kiinan kielialueilla on yleensä yksi tietty kielimuoto, joka on saavuttanut käytännössä paikallisesti dominantin kielimuodon aseman. Esim. Shanghaiin murre on Wu-murreryhmän pääkieli, hokkien murre on Min-murreryhmän pääkieli ja niin edelleen. Fujianin maakunnassa puhuttu hokkien on myös tärkeä ulkokiinalaisten puhuma kieli sekä Taiwanin toinen kansalliskieli mandariinikiinan ohella.

Kirjakieli yhdistävänä tekijänä

Kirjoituksen merkitys Kiinan kulttuurille ja sivilisaatiolle on valtaisa. Jo hyvin varhaisesta runoudesta n.

600 eaa. alkaen on käytetty kirjalista kielimuotoa, josta kehittyi ns. klassinen kiina. Keisarillisella ajalla käytännössä koko älymystö oli virkamiehiä. Tuolloin valtiollinen hallintoideologia oli kungfutselaisuus, mikä merkitsi, että virkamiestutkintoja varten kokelaiden oli tutustuttava perusteellisesti klassisiin teksteihin ja opeteltava mm. runojen kirjoittamista. Tämä kielimuoto oli tyyliltään hyvin tiivistä, vain kirjalliseen käyttöön sopivaa kehittyen vain vähäisissä määrin puhekielen suuntaan vuosisatojen aikana. Klassisen kiinan merkitys oli Kiinassa (osin myös Koreassa, Japanissa ja Vietnamsissa) verrattavissa latinan merkitykseen Euroopassa vain eliitin hallitsemana kirjakielenä. Vasta 1900-luvulla keisarillisen vallan murruttua kirjakieleksi otettiin puhekieleen perustuva kielimuoto. Kuitenkin kirjoitetun kiinan rooli eri murteita yhdistävänä tekijänä on osin säilynyt. Suurilla kiinan murteilla, kuten kantonilla, on omat vaikiintuneet tapansa kirjoittaa puhekieltä kiinalaisin merkein. Kiinalaiset kirjoitusmerkit eivät kuitenkaan pääsääntöisesti ilmaise ääntämistä, mikä tarkoittaa, että kirjoitetussa kielessä murteiden välinen keskinäinen ymmärrettävyys on huomattavasti suurempi kuin puhekielen tasolla.

Kiinalaisiin seteleihin on kirjoitettu Kiinan kansanpankin nimi: ylimpänä aakkosellisesti kiinaksi pinyin-järjestelmällä. Järjestelmän isä Zhou Youguang kuoli 111-vuotiaana lehtemme ollessa juuri taittovaiheessa. Alempana pankin nimi sekä setelin nimellisarvo mongoliksi, tiibetiksi, uiguriksi (arabialaisin kirjaimin) ja vielä zhuangiksi.

中國

Kiinan alueen kielten tutkimusta Suomessa

Myös Suomessa on tehty Kiinan alueella puhuttavien kielten tutkimusta keskittyen ennen kaikkea Kiinan pohjoisilla ja läntisillä rajaseuduilla puhuttaviin vähemmistökieliin. Tämä painotus johtui alunperin ns. altaalaisesta hypoteesista, jossa suomalais-ugrilaiset kielet haluttiin yhdistää sukukielenä Aasiassa puhuttuihin kieliin, kuten turkkiin ja mongoliin. Jopa marsalkka **Mannerheim** kuuluisalla Aasian matkallaan tutustui keltaisina uiguureina eli juguureina tunnettuun kansaan ja julkaisi 1911 pieniä näytteitä heidän kielestään. Altaistiikkana tunnetun tieteenalan perustaja **Gustaf John Ramstedt** tutki useita Kiinan alueella puhuttuja kieliä, vaikkakin vallankumousten ja sotien pyörteet estivät häntä tekemästä laajamittaisempaa kenttätöitä Kiinassa.

Helsingin yliopiston professori **Juha Janhunen** löysi 80–90-luvuilla Mantšuriasta hamnigan-nimisen etnisen ryhmän, joilla esiintyy erikoista kaksikielisyyttä: suuri osa väestöstä puhuu sekä omaa mongolinsukuista kieltään että tunguuskieltä evenkiä. Osittain kyse on sosiaalisista rajoista, toinen kieli yksityistä ja toinen julkista käyttöä varten, vaikkakin sekä kiinaa että mongolia käytetään tällä alueella yleiskielinä. Janhunen on selvittänyt Mantšurian alueen kielellistä muinaisuutta ja sijoittanut mongolilaisen, tungusilaisen sekä turkkilaisen kielikunnan alkukodin tälle alueelle. Janhunen on tehnyt myös merkittäviä töitä aiemmin mainitun kitaanin kirjoituksen tutkimuksessa.

Vastikään marraskuussa 2016 Helsingin yliopistossa tarkastettiin **Erika Sandmanin** ansiokas väitöskirja Luoteis-Kiinan Qinghain maakunnassa puhuttavasta hyvin erikoisesta wutunin kielestä, jossa kiinan,

tiibetin ja mongolinsukuisen bonanin kielet ovat kohdanneet ottaen sanastoa yhdestä, rakenteita toisesta ja ääntämystä kolmannelta. Hyvin pienenä n. 4000 puhujan kielenä se on suurempien kielten uhkaama. Suurin uhka on hieman yllättäen tiibetin kieli, sillä se on paikallisesti dominoiva kulttuurikieli. Paikallistasolla kiinan yleiskieli on muodostunut uhaksi vasta viime aikoina kiinankielisen koulutusjärjestelmän ja massakulttuurin myötä. Tällä samalla maantieteellisellä alueella on monia muitakin kieliä, joissa kielio-pit, sanastot ja äännejärjestelmät ovat sekoittuneet mielenkiintoisin tavoin, kun historian myllerrykset ovat siirtäneet väestöä paikoista toiseen kohdaten siellä entuudestaan asuvia erikielisiä ryhmiä. Nämä Kiinan rajaseudut ovatkin erinomainen koelaboratorio kielikontaktien tutkimukselle.

Katoaako monimuotoisuus tulevaisuudessa?

Kiinan kielellinen monimuotoisuus on kuitenkin vähenemässä. Pienten paikalliskielten ongelma-

na on arvostuksen puute puhujien keskuudessa, vaikeudet ilmaista nyky-yhteiskunnan ilmiöitä omalla kielellä sekä koulutusjärjestelmän ja median kiinankielisyys. Parhaiten suojassa sulautumiselta lienevät ne Kiinan vähemmistökielet, jotka ovat samalla myös itsenäisen valtion virallisia kieliä, kuten mongoli ja korea. Silti näidenkin kielten Kiinan alueella puhutuissa muodoissa on omaleimaisuutta, joka ollaan vaarassa menettää. Kiinan ”murteiden” eli siniittisten kielten suhteen on kenties edullistakin, että ne eroavat niin paljon yleiskielestä. Näin pystytään välttämään käsitykset, että murrepiirteet olisivat ”epäpuhuttautta”, josta tulisi päästä eroon. Yleiskieli valtaa kuitenkin alaa joka rintamalla, eikä valtiolliselta taholta tukea monimuotoisuuden suojelemiseen juuri heru, sillä hallitseva poliittinen ideologia korostaa yhdenmukaisuutta ja harmoniaa.

Mikko Suutarinen

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston Itä-Aasian tutkimuksen oppiaineesta valmistunut filosofian maisteri.

Hohhotin rautatieasemalla lippuautomaatti on englanniksi ”puhvetti”. Monikielisessä Kiinassa englantia voi olla mongolia ja kiinaa vaikeampaa hallita.

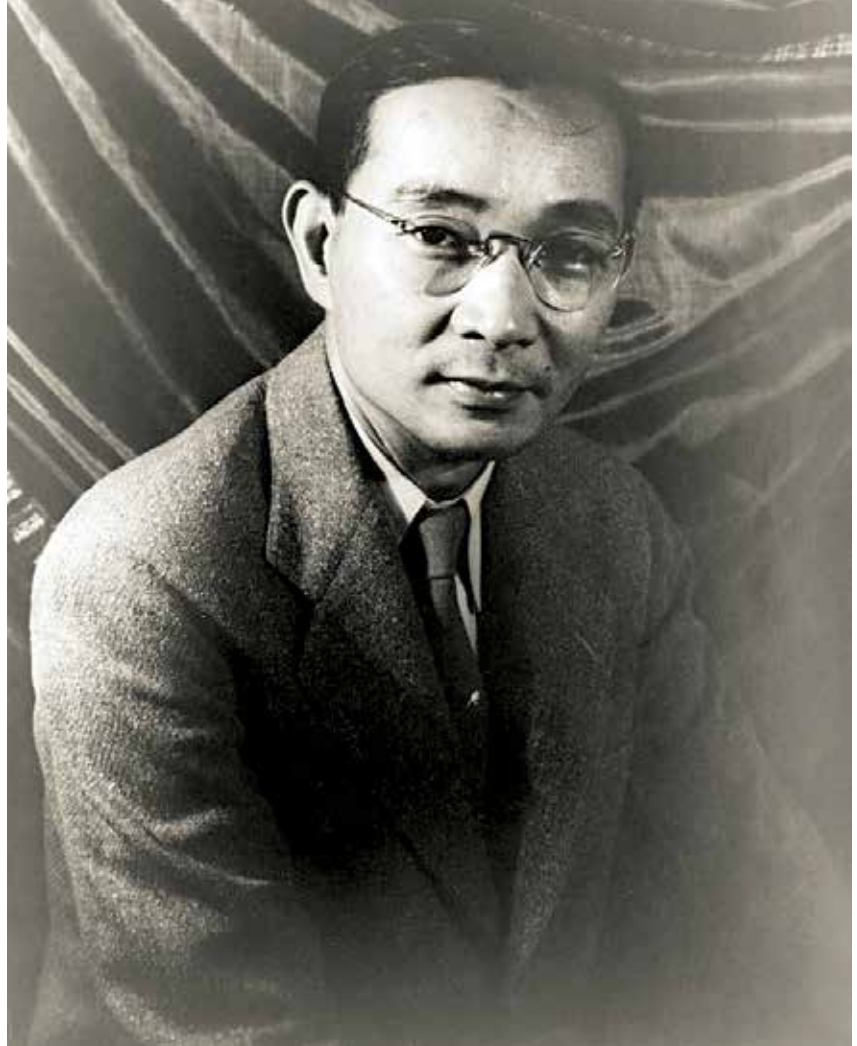
Kuva: Mikko Suutarinen, 2013.

中國

Ennen kuin Lin Jutangi *"The importance of Living"* ilmestyi suomeksi 1948 nimenään *"Maallinen onni"*, oli hänen kirjoistaan suomennettu kaksi muuta, *"My Country and My People"* sekä *"Moment in Peking"*. Näiden teosten ilmestyessä oli kirjojen kysyntä Suomessa vilkasta; muun tavaran saannin ollessa vaikeata ostettiin edes niitä. Niinpä kumpikin mainituista teoksista sai melko hyvän menekin, joka kuitenkin ei vielä johtunut Lin Jutangia kohtaan tunnetusta mielenkiinnosta. Hänessä tuskin nähtiin mitään tavallista kiinnostavampaa. *"Maani ja kansani"*, joka on teoksen *"My Country and My People"* suomalaisen laitoksen nimi, myytiin loppuun kolmessa, neljässä vuodessa, samoin *"Lootus puhkeaa kukkaan"* (*"Moment in Peking"*). Jälkimmäinen jäi kuitenkin yhden painoksen varaan, ja edellisenkin toinen painos ilmestyi vasta kaksitoista vuotta ensimmäisen jälkeen, vuonna 1954.

Vasta *"Maallisen onnen"* ilmestyttyä suomalainen lukeva yleisö ihastui Lin Jutangiin. Vaikka kirjojen myynti vielä vuonna 1948 oli vilkkaampaa kuin normaalivuosiina, se ei yksin vaikuttanut *"Maallisen onnen"* myyntimenestykseen. Seuraavan neljän vuoden kuluessa kirjasta otettiin neljä uutta painosta; yhteensä sitä painettiin silloin 27.000 kappaletta.

Vuonna 1959 ilmestyi *"Leski, nanna ja kurtisaani"* (*"Widow, Nun and Courtesan"*), joka sisältää kolme pitkäkköä kertomusta; seuraavana vuonna suomennettiin *"The Vermillion Gate"* *"Punainen portti"* -nimisenä sekä 1955 toiseksi viimeinen Linin suomeksi julkaistuista kirjoista, *"Kuuluisia kiinalaisia kertomuksia"* (*"Famous Chinese Short Stories"*). Kaikki ne ovat saaneet yleisön taholta suope-

Lin Jutang vuonna 1939.

Kuva: Carl Van Vechten - Van Vechten Collection at Library of Congress.

LIN JUTANG JA SUOMALAINEN LUKIJAKUNTA

Tässä Pertti Niemisen Kiina sanoin ja kuvin -lehdelle 60 vuotta sitten lähettämä artikkeli, joka löytyi vasta aivan äskettäin seuran arkistojen kätköistä.

an vastaanoton.

Mihin Lin Jutangi menestys Suomessa perustuu? Syitä on etsittävä usealta taholta. Kahta ensimmäistä suomeksi ilmestynyttä teosta ei ostettu tekijän nimen takia, eivätkä niiden painosmäärät kieli erikoisesta kiinnostuksesta. On siis tutkittava *"Maallisen onnen"* saavuttaman suosion syitä. Niiden selvittäminen antaa vastauksen – tai paremminkin vastaukset – kysymykseemme.

Vuosi 1948 ei ollut vielä normaalivuosi: elettiin neljä vuotta sitten päättyneen sodan varjoissa. Tulevaisuus näytti usein epävarmalta: totisuus löi leiman kaikkeen. Päivien paino tunnettiin raskaana. Sotaan oli kyllästytty perin pohjin, mutta sen mukanaan tuoma henkinen herpaantumisen jatkui. Kaivattiin jotakin, joka saattoi tarjota perinpohjaisen vastakohdan ummehtuneeksi käyneelle sodan jälki-ilmapiiirille. Aika oli *"Maallisen*

中國

onnen” ilmestymiselle suotuista. Sotien jälkeen seuraa usein pako eksootikkaan ja romantiikkaan; samalla halutaan vapautua niistä kaavoista ja moraalisaännöistä, jotka monelle symbolisoivat kestäneiden aikojen raskautta. Tällaista pakoa arkipäivästä on todettu varsinkin nuorison keskuudessa molempien maailmansotien jälkeen suurimmassa osassa sotaan osallistuneita maita. Lin Yutang ei ole 1800-luvun rönsyilevä, paisutteleva romantikko, mutta siitä huolimatta ”*Maallinen onni*” on romanttinen kirja. Tahtoen tai tahtomattaan Lin romantisoi Kiinan ihmeelliseksi satumaaksi; hän yleistää jonkun harmonisen runoilijan tai elämäntaiteilijan ajatukset ja kohtalon koko Kiinan kansaa koskevaksi. Se kevyt elämäntyö, jota hän kirjassaan ihannoii – ja jonka hän kieltämättä osaa esitellä hyvin viehättävästi – oli yleensäkin outoa suomalaiselle ja erikoisen outoa 1940-luvun loppupuolen ankaraa jälleenrakennus- ja sotakorvaustyössä ahertavalle sukupolvelle. Siksi se viehätti; siinä piili eksootista, vieraan ajatusmaailman – monen mielestä ehkä houkuttelevan ”synnillistä” – vetovoimaa. Tässä on muuan syy. Otaksuttavasti se ei kuitenkaan ole tärkein, vaikka pidän sitä melko tärkeänä: voidaanhan kysyä, miten ”*Maallinen onni*” Yhdysvalloissa oli saattanut jo ennen sotia, 1930-luvun lopulla, kohota best seller -listoille.

Tähän vastaan: käsitykseni mukaan ”*Maallinen onni*” ei olisi normaaliaikoina saavuttanut Suomessa sellaista menestystä kuin Yhdysvalloissa. Suomalainen lukijakunta on valikoivampaa ja kehittyneempää kuin amerikkalainen; sen puolesta puhuvat kirjatilastot. Emme voi siis pitää teoksen Amerikassa rauhan aikana saamaa suosiota sen merkinä, että siitä meillä olisi normaali-

Miksi julkaista 60 vuotta vanha artikkeli?

Seuran arkistojen kätkeistä putkahti vuoden 1957 asiapapereiden keskeltä **Pertti Niemisen** kaksi artikkelia, joista toinen kaksiosainen. Kumpikaan artikkeli ei kuitenkaan löytänyt tietään seuran, tuolloin uuden, julkaisun *Kiina sanoin ja kuvin* -lehden sivuille. Kaksiosainen artikkeli käsittää pääosin englanninkielisten Kiinaa käsittelevien kirjojen arvosteluja. Artikkeli on asiantunteva ja mielenkiintoinen, mutta tänä päivänä julkaistavaksi vanhentunut.

Sen sijaan kolmas artikkeli, joka pohti Yhdysvaltoihin tuolloin emigroituneen kiinalaisentytisen kirjailijan ja kielitieteilijän **Lin Yutangin** (1895–1976) (Niemen käyttää artikkelissaan hänen etunimestään toista transkriptiota: **Jutang**) kirjojen Suomessa saavuttamaa suosiota ei ole menettänyt merkitystään. Artikkeli antaa hyvän kuvan Pertti Niemisen suhtautumisesta käännöstyöhön ja vieraan kulttuurin esittelemiseen suomalaiselle yleisölle.

Lin Yutang oli saavuttanut maailmanmainetta englanniksi kirjoittamillaan Kiinan kulttuuria esittelevillä elämäntieteellisillä teoksillaan, erityisesti kirjalla *My Country and My People* (1935), suomennettuna *Maani ja kansani* (1942, 2. p. 1954). Hänet nimettiin Nobelin kirjallisuuspalkintoehdokkaaksi kahdesti vuosina 1940 ja 1950.

Miksi Pertti Nieminen suhtautui hänen kirjoihinsa kriittisesti? Se selviää oheisesta, 60 vuotta arkistojen kätkeissä uinuneesta,

artikkelista. Niemisen käsityksen mukaan Lin Yutang antoi kiinalaisesta elämänmuodosta yksipuolisen kuvan yleistäessään yläluokkaisen kansankerroksen elämäntavan koskemaan Kiinan koko kansaa: ”Näin syntyi käsitys, jonka mukaan Kiinassa asuu puoli miljardia runoudesta ja viinistä elävää onnellista tyhjäntoimittajaa”. Niemisen mukaan Lin Yutangin kirjoitukset ruokkivat sota-ajoista vasta toipumassa olleiden suomalaisten epärealistista suhtautumista kaukaiseen Kiinaan runollisen onnellisena ja maailmasta vetäytyneenä idyllisen luonnontunnelman maana ja kiinalaisiin ihmisiin luonteenlaadultaan passiivisina. Samoin Nieminen arvosteli Lin Yutangin klassisten kiinalaisten teosten käännöstyötä ”väärentämisestä”. Lin Yutang saattoi lisätä käännöksiinsä sentimentaalisuutta ja muuttaa alkuperäisen tarinan lopun.

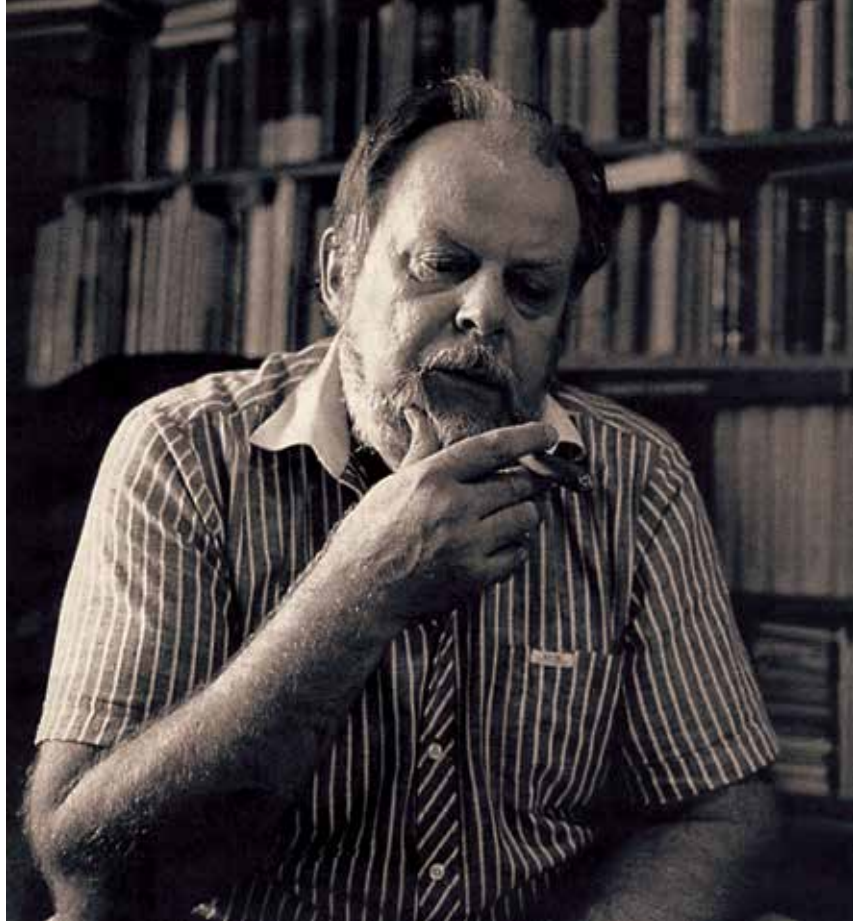
Meillä suomalaisilla on ollut suuri onni, kun valtavan käännöstyön kiinalaisen kirjallisuuden parissa on tehnyt juuri kriittisesti työhönsä suhtautunut kääntäjä Pertti Nieminen. Meidän kirjahyllyjämme ei ole täyttänyt ylisentimentaalinen tai yltiökriittinen Kiinaa käsittelevä käännös- ja tietokirjallisuus, vaan realistiseen Kiina-kuvaan pohjautuvat teokset. Myös *Kiina sanoin ja kuvin* -lehti on pyrkinyt parhaimpina vuosinaan samanlaiseen näkökulmaan. Harmi, ettei Niemisen artikkelia julkaistu jo vuonna 1957.

Veli Rosenberg

中國

oloissa tullut menekkikirja. Pelkäs-
tään tällä ei asiaa kuitenkaan voi
kuitata. Lin Jutang esittää mielipi-
teensä lyyrillisen elämänfilosofian
muodossa. Elämänfilosofia kiin-
nostaa sangen laajaa lukijapiiriä,
sellaista, joka ei tiedä muunlaisen
filosofian olemassaolostakaan. Sitä
todistaa kaikenlaatuisten mietel-
mäkirjojen jatkuva suuri menekki.
Lin Jutang osasi esittää oman filoso-
fiansa nautittavan keveällä kynällä
ja pakinoivalla, yleisöön vetoavalla
tyylillä: toki sitä luki ilokseen, luki
ainakin sellainen, jonka elämän-
katsomus oli vasta muotoutumis-
vaiheessa, sellainen, joka kapinoi
valmiita yhteiskunta- ja tapaelämän
kaavoja ja muotoja vastaan. Luki
siis ennen kaikkea nuoriso, huo-
maamatta, kuinka kaavoittunutta
oli Lin Jutangen oma elämänkatso-
mus. Olen keskustellut asian tästä
puolesta muutamien kirjan lukenei-
den henkilöiden kanssa. Muuan,
joka oli ollut kirjaan murrosiässä
sangen mieltynyt, sanoi, ettei hän
nykyään, kolmeakymmentä lähen-
tyessään, tunne siihen mitään vieh-
tymystä: Lin Jutangen elämänoppi
tuntuu hänestä nyt varsin epäkyp-
sältä. Hän otaksui, että jokaisen
nuoren lukijan kohdalla tapahtuu
sama ilmiö: kun elämään tutustuu,
havaitsee, etteivät Linin ohjeet ole
sovellettavissa tai etteivät ne päde.
Nykyaikaisessa yhteiskunnassa ei
ympäristöä eikä sosiaalista kent-
tää voi Lin Jutangen ajattelemalla
tavalla jättää huomioonottamatta
itseään tai lähimmäisiään vahin-
goittamatta. Keski-ikäiset henkilöt
ovat yleensä kyllästyneet teokseen
luettuaan siitä osan. Tyypillisiä
sanontoja olivat: ”Se alkoi pitkäs-
tyttää: koko ajan jauhettiin samaa
asiaa”, ”Sitä voi lukea palan sieltä,
toisen täältä, niin kuin mietekoko-
elmaa. Ei sitä läpi jaksaa lukea”.

Kolmanneksi: Lin Jutang ker-

Pertti Nieminen työhuoneessaan Myllykylän koululla 1988.

Kuva: V. Rosenberg

too Kiinasta. Suomalaiset tietävät
tämästä maasta varsin vähän, ja vielä
vähemmän tiesivät v. 1948. Siitä
huolimatta – tai siitä syystä – tun-
nettiin mielenkiintoa kaukaiseen
itään ja sen kulttuuriin. Moni luki
”Maallista onnea” suorastaan tietö-
teoksena, eräänlaisena Kiinan-tie-
touden lähdeiteoksena. Nähdäkseni
tässä on asian negatiivisin puoli: Lin
Jutang kirjoitti kuin hän olisi edus-
tanut Kiinan koko kansaa. Itse asi-
assa hänen filosofiansa on tietenkin
Lin Jutangen filosofiaa eikä kiina-
laista filosofiaa: ne mielipiteet, joita
hän esittää, ovat linjutangilaisia ei-
vätkä kiinalaisia. Suuri osa suoma-
laisista lukijoista ei osannut erottaa
Lin Jutangia ja Kiinaa. Näin syntyi
käsitys, jonka mukaan Kiinassa
asuu puoli miljardia runoudesta ja
viinistä elävää onnellista tyhjätöi-
mittajaa. Tekijä valitsee vanhasta
kirjallisuudesta sellaisia lauselmia,
joita hän voi käyttää omien ajatus-
tensa esittämiseen; ellei hän sellais-

ta löydä, hän kuitenkin tulkitsee
löytämänsä niin kuin haluaa.

On myös huomattava, että kir-
jan leviämiseen saattoi paljonkin
vaikuttaa tuttavalta kuulut suotuisa
arvostelu. Näin ehkä monikin, joka
ei kirjasta sitten erikoisemmin pitä-
nyt, tuli sen ostaneeksi.

”Leski, nanna ja kurtisaani” sekä
”Kuuluisia kiinalaisia kertomuk-
sia” menestyivät, koska kiinalais-
ta kirjallisuutta on suomeksi ollut
saatavana vähän ja oltiin uteliaita;
sitä paitsi niihin pätee sama kuin
edelliseen: ne kuvaavat vieraita,
kaukaisia oloja. Tärkein syy lienee
nyt kuitenkin tekijän nimessä. On-
han tunnettua, että kun kirjailija
on yhdellä kirjallaan saanut hyvän
maineen, hänen seuraavia teoksiaan
luetaan pelkästään nimen takia.
”Maallinen onni” aiheutti suorana-
isen Lin Jutang -muodin.

Linin toimittamien vanhojen ja
uusien tarinoiden pahin vika on,
että ne on säännöllisesti ”retold”:

中國

hän ei häikäile muuttaa tarinan juonta tai loppua sellaiseksi kuin itse – tai kenties yleisö – haluaa vaikka tarina muuten olisi klassillinen. Hän usein sentimentalisoii nämä tarinat: tunteellisilla ”tosikertomuksilla” on aina vahva lukijakuntansa. Tarinat sinänsä ovat asia erikseen: ne edustavat Kiinan tunnetuinta kirjallisuutta, ja on sängen hyvä, että ne on saatu siirrettyksi suomenkin kielelle. Ikävä vain, että ne ovat raajarikkoja päästyään Lin Jutangin kirjoituskoneesta. Seuraa sama valitettava väärinkäsitys kuin ”Maallisesta onnesta”: se, minkä yleisö luulee olevan aitoa, onkin Lin Jutangia.

”Punaisen portin” menestystä en voi selittää millään muulla kuin sillä, että Linin nimi yhä vetää lukijoita. Kirja on ajanvieteromaani, sujuvasti kirjoitettu, mutta tyhjä. Samanlaisia kirjoja maailmassa ilmestyy vuosittain tuhansia: jo se, että tämä teos valittiin suomennettavaksi, osoittaa kustantajankin luottaneen pelkän nimen vetovoimaan. Han Suyinin ”Päivien kimallus” ilmestyi Suomessa samana vuonna kuin ”Punainen portti”. Saatan ymmärtää sen saaman menestyksen: sen itkettävän tunteellinen, varovaisen uskallettu tosikertomusluonne oli omiaan vetoamaan romantiikannälkäiseen ja puolikypsään lukijakuntaan; mutta ”Punaisella portilla” ei ole näitäkään ominaisuuksia – mikä tosin oli sille eduksi. Sitä luettiin yksinkertaisesti, koska se oli Lin Jutangia. Ei voi ajatella, että ”Punaisen portin” lukijat halusivat kirjan avulla tutustua Kiinan kirjallisuuteen, mikä syy saattoi kannustaa ”Lesken, nunnan ja kurtisaanin” sekä ”Kuuluisien kertomusten” lukijoita. ”Punainen porttihan” ei ole Kiinan, vaan pikemminkin ”Linjutangian” kirjallisuutta.

Mitä Kiinan kulttuuri -teos kertoo Lin Yutangista?

Lin Yutang (Lin Jutang, 1895–1976) on tunnetuimpia tämän vuosisadan kiinalaisia kirjailijoita länsimailla. Hän syntyi Fujianin Longqissa kiinalaisen presbyteripapin perheeseen, opiskeli teologiaa Shanghaissa vuosina 1911–16, hylkäsi väliaikaisesti kristinuskon, ja opetti jokusen vuoden englantia Beijingin Qinghua-yliopistossa. Lin opiskeli sittemmin filologiaa Harvardin yliopistossa 1919–21, ja väitteli tohtoriksi pääaineestaan Saksassa, Leipzigin. Palattuaan Kiinaan hän toimi lukuisissa erilaisissa opetustehtävissä, kulttuurilehtien toimittajana, kääntäjänä ja esseistinä. Vuonna 1936 Lin Yutang muutti Yhdysvaltoihin ja alkoi aktiivisesti esitellä kiinalaista kulttuuria länsimaiselle yleisölle. Hän toimi myöhemmin erilaisissa viroissa mm. Pariisissa ja Singaporessa. Viimeiset vuotensa hän eli Taiwanissa.

Lin Yutang edusti 1930-luvun Kiinassa valtalinjasta poiketen liberalismia ja individualistista taideteoriaa. Tuolla kaudella hän kirjoitti teoksensa kiinaksi. Maail-

manmaineeseen hän kohosi englanniksi kirjoittamallaan Kiinan kulttuuria sävykkäästi esittelevillä elämänfilosofisilla teoksillaan. Lin kirjoitti myös lukuisia romanttisia viihderomaaneja ja novelleja, jotka usein sijoittuvat Kiinan menneisyyteen. Hän käänsi lisäksi jonkin verran kiinalaista kaunokirjallisuutta ja filosofiaa englanniksi, sekä laati laajan kiina-englanti sanakirjan.

Lin Yutangilta on suomennettu runsaasti sekä tieto- että kaunokirjallisuutta: *Maani ja kansani* (suom. 1942), *Lootus pubkeaa kukkaan I-II* (1946), *Maallinen onni* (1948), *Leski, nanna ja kurtisaani* (1953), *Punainen portti* (1954), *Kuuluisia kiinalaisia tarinoita* (1955), *Pakanasta kristityksi* (1961), *Punainen pioni* (1962), *Ymmärtämisen taito* (1962), *Vastarinnan ilot* (1963), *Lehti tuulessa* (1964), *Juniper Loa* (1965) ja *Viattomien pako-matka* (1966).

Teoksesta *Kiinan kulttuuri* T.-O. Huotari ja P. Seppälä: Otava, Keuruu, 2005, 5. p., s. 351.

Tärkein syy Lin Jutangin saavuttamaan suosioon on siis ”Maallisessa onnessa”; sen menestyksen perustaa olen yllä koettanut analysoida. Kaikki muu perustuu siihen maineeseen, jonka hän tällä teoksella saavutti.

Kaikesta kritiikistäni huolimatta Lin Jutangin teosten suomentamisella on ollut etunsaakin: ne ovat raivanneet tietä asiallisille, totuudenmukaisille Kiinaa käsitteleville teoksille sekä autenttiselle kiinalaiselle käännöskirjallisuudelle. Suuri

työ lienee vain Linin aiheuttamien väärrien käsitysten poiskitkemisessä.

Pertti Nieminen (vuonna 1957)

Pertti Niemisen *Kiina sanoin ja kuvin* -lehdelle vuonna 1957 lähettämä artikkeli, jota jostakin syystä ei silloin julkaistu.

中國

KUINKA YHTENÄINEN ON KIINAN 5000-VUOTINEN HISTORIA?

Usein kuulee sanottavan, että Kiinalla on 5000 vuotta pitkä historia, ja että kiinalainen kulttuuri edustaa maailman vanhinta yhä elossa olevaa sivilisaatiota. Kiinalaista sivilisaatiota puolestaan luonnehditaan yhtenäiskulttuuriksi, joka on säilynyt saman kaltaisena vuosituhannesta toiseen. Kriittisen historiantutkimuksen näkökulmasta kaikki nämä väitteet ovat kyseenalaisia.

Perinteisen kiinalaisen historiankäsityksen mukaan Itä-Kiinan tasankoa piti ensin vallassaan Xia-dynastia (noin 2100–1600 eaa.), sitä seurasi Shang (noin 1570–1045 eaa.) ja sitä edelleen Zhou (noin 1045–256 eaa.). Arkeologisten löytöjen perusteella varmoja todisteita on vasta Shangin olemassaolosta. Sekään ei ollut ainoa nykyisen Kiinan alueilla vaikuttaneista korkeakulttuureista, mistä kertoo sekin, että se joutui toisenlaisia uskomuksia edustaneen Zhoun kukistamaksi. Muinaiskäivaukset ovat paljastaneet eteläisintä Kiinaa myöten useita asutuskeskitymiä, jotka elivät omaa elämäänsä ja joiden kansat saattoivat erota shangilaisista hyvinkin paljon niin kulttuurisesti kuin etnisestikin. Vaikka arkeologit ovatkin löytäneet ajallisesti Xian kanssa yhteneviä korkeakulttuurin jäänteitä Erlitou-nimisestä paikasta, tämä ei todista laajemman valtion tai sivilisaation olemassaolosta.

Kirjoitettu kieli

Shang jätti jälkeensä kirjoitusmerkkien esiasetta edustanutta kirjoitusta, jota on löydetty luihin kaiverrettuna – niin sanottua oraakkeliuukirjoitusta – sekä taidokkaasti valmistettuja pronssiesineitä. Shang-kauden lopulla lyhyitä tekstejä alettiin valaa pronssiesineisiin. Vanhin nykyään tunnettu kirjallisuus lieene peräisin 400-lu-

vulta eaa., mutta se sisältää toisintoja vuosisatoja vanhemmista, todennäköisesti jo Zhou-kauden alussa laadituista kirjoituksista. Kiinan varsinainen kirjoitettu historia alkaakin Zhou-kaudesta.

Kirjoitettu historia

Zhou-kauden historialliset kronikat ja arkeologiset löydöt kertovat erilaisia kulttuureja ja kansoja edustaneiden ihmisyhteisöjen vuorovaihtuksesta, joka oli usein sotaista. Sodankäynti nopeutti heimoyhteisöjen muuntumista valtioiksi. Kaudelle nimensä antanut Zhou-valtio hallitsijasukuineen muodosti joidenkin naapureidensa kanssa eräänlaisen valtioliiton, mutta se ei ollut Itä-Kiinan tasangon ainoa mahtitekijä. Valtioliiton yliherruudesta käytiin Zhou-kauden loppupuolella jatkuvaa sotaa. Samalla zhoulaisen kulttuuripiirin olemassaoloa uhkasivat ulkopuolisten heimojen ja kulttuurien hyökkäykset.

Kiina yhdistyy

Ensimmäinen yhtenäisvaltio Kiinaan syntyi vuonna 221 eaa., kun zhoulaiseen kulttuuripiiriin alun perin kuulumaton Qin-valtio alisti muut keskenään sotineet valtiot valtansa alle. Yhtenäiskulttuurin onnistui synnyttämään vasta mahdava Han-dynastia (206 eaa.–220), jolla oli voimaa ja aikaa toimia uskomusten, tapojen, kielten ja etnisten ryhmien sulatusuunina.

Yhtenäisvaltion ja -kulttuurin olemassaolo oli Hania seuranneina vuosisatoina useita kertoja vaaka-laudalla. Yhä elinvoimaiset, kiinan ”murteina” tunnetut alueelliset kielet, kuten kanton ja hakka, ovat eräänlaisia muinaisjäänteitä. Ne kertovat aikakausista, jolloin Kiina oli hajaantuneena useiksi valtioiksi, joilla oli oma identiteettinsä. Historia olisi useita kertoja voinut johtaa tilanteeseen, jonka seurauksena määrittelimme nykyään kantonin ja hakan omiksi kielikseen siinä missä portugalil ja katalaanin. Keisarikaudella (221 eaa.–1911) Kiina oli yhteensä yhtä pitkän ajan hajaantuneena kuin yhdistyneenä yhdeksi valtioksi.

Vieraan vallan alla

Yhtenäisyyden aikoinakaan Kiina ei aina ollut kiinalaisten hallinnassa. Vieraat kansat, kuten mongolit ja mantšut, alistivat Kiinan vuosisadoiksi valtansa alle ja toivat mukanaan omia uskomuksiaan, tapoja ja kieliään. Kiinalaisessa historiankirjoituksessa valloittajakansat esitetään kuitenkin kiinalaisina, osina samaa kulttuuripiiriä. Tällainen poikkeaa omasta perinteestämme, jossa esimerkiksi osmanien valloittukset 1300–1500-luvuilla tavaan esittää uhkana kristikunnalle eikä suuren eurooppalaisen imperiumin syntyä. Vastaavan laisesta näkökulmasta katsoen Kiina oli yhtenäinen ja kiinalaisten hallitsema

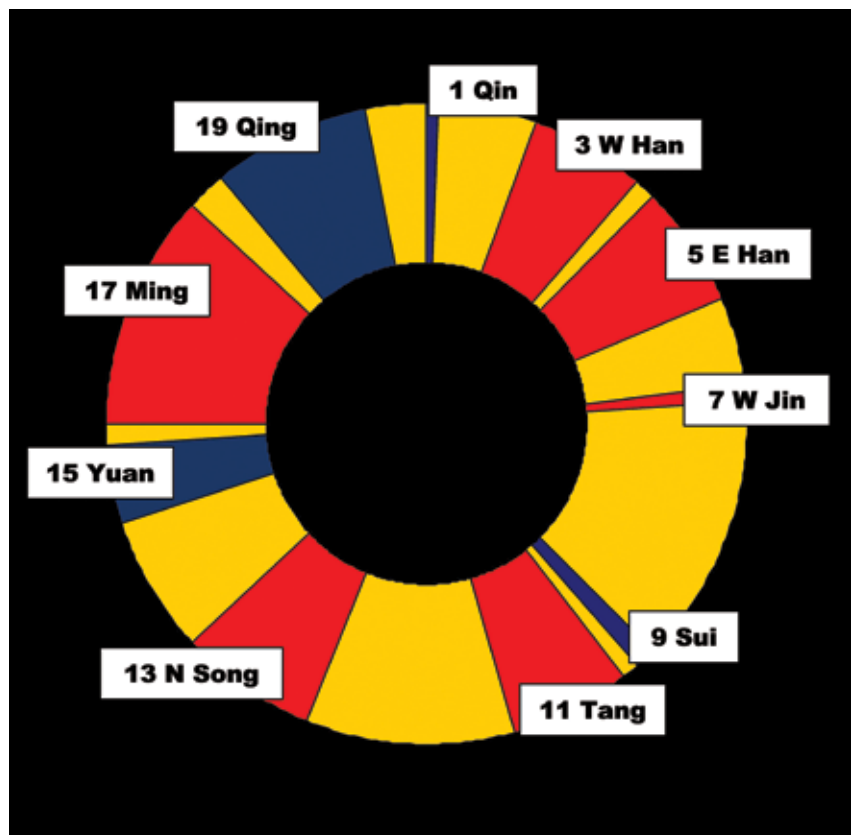
valtio vain kaksi viidesosaa koko keisariajasta.

Jotta esimerkiksi mantšut on voitu esittää kiinalaisiksi, Kiinan rajat on pitänyt käsittää paljon todellista laajemmalle ulottuviksi. Samalla ne on pitänyt julistaa ”ikiaikaisiksi”. Tiibet, Sinkiang ja Taiwan, joiden esitetään kiinalaisissa historian kartastoissa kuuluneen vähintäänkin löyhästi Kiinaan ammoisista ajoista saakka, liitettiin hallinnollisesti osiksi Kiinaa vasta noin 300 vuotta sitten. Vasta tällöin syntyi nykyisin tuntemamme kaltainen Kiina. Suuren osan ajasta ennen tätä yhtenäisetkin Kiinan keisarikunnat olivat pitäneet hallussaan vain Kiinan itä-, etelä- ja keskiosien muodostamaa ”varsinais-Kiinaa”.

Oikea pituus?

Kriittinen tarkastelu osoittaa, että Kiinan historian pituus on lähempänä kolmea kuin viittä tuhatta vuotta. Yhtenäiskulttuurin synty voidaan ajoittaa kahden vuosituhannen taakse. Sen jälkeen yhtenäisyys on ollut usein koetuksella. Edelleen jää jäljelle kysymys, onko Kiina maailman nykyisistä kulttuureista vanhin?

Myönteistä vastausta puoltaa se, että moni muu muinaisista korkeakulttuureista on jo lakannut elämästä. Egyptin ja Mesopotamian kirjoitusjärjestelmät ovat tuhat vuotta vanhempia kuin Kiinan, mutta egyptiläinen ja mesopotamialainen kulttuuri ovat kauan sitten kuolleet. Kiinaan syntyi yhtenäisvaltio vuosisata **Aleksanteri Suuren** valloituksia myöhemmin, mutta tämän perintöä jatkavaa Makedoniaa ei enää ole. Lisäksi keisarikauden Kiina muodosti aatehistoriallisesti pitkän jatkumon. Kiinan merkittävien yhteiskunnallinen ajattelija, **Mestari Kong (Kungfute)**, eli samoihin aikoihin kuin **Sokrates**.

Keisarikauden Kiinan (221 eaa.–1911) yhtenäisyyden ja hajaannuksen ajat. Punaisella on merkitty yhtenäisyyden ajat kiinalais- ja sinisellä valloittajadynastioiden aikaan. Keltaisella on merkitty hajaannuksen ajat. (W Han=Läntinen Han, E Han=Itäinen Han, W Jin=Läntinen Jin, N Song=Pohjoinen Song.)

Hänen opetuksiinsa perustunut kungfutselaisuus oli Kiinan valtaideologia kahden vuosituhannen ajan.

Irtiotto jatkumosta

Vastaus voi perustellusti olla myös kielteinen. Viime vuosisadan vallankumoukset merkitsivät kulttuurisen jatkumon tietoista katkaisemista monilta osin, erityisesti aatteellisesti. Kungfutselaisuuden sanotaan parhaillaan elävän uuden tulemisen aikaa, mutta kysymys ei ole oppisuunnan aidosta renessanssista vaan keinotekoisesta restauroinnista. Vallankumoukset eivät toki tuhonneet kaikkea kiinalaisuutta eli Kiinan yhtenäiskulttuurin tunnuspiirteitä. Yhtenäiskulttuurina Kiina ei kuitenkaan ole vanhempi kuin Rooman valtakun-

ta ja sen perilliset, joihin mekin lukeudumme. Niinpä Kiinan väitetty asema elävien sivilisaatioiden nestorina ei ole lainkaan kiistaton. Sitä paitsi se, minkä nykyään miellämme Kiinaksi – kiinalaisten asuttama Euroopan kokoinen valtio – ei ole länsimaisia kansallisvaltioita vanhempi ilmiö.

Jyrki Kallio

Aiheesta enemmän kirjoittajalta:
*Tradition in Chinese Politics.
 The Party-state's reinvention of
 the past and the critical response
 from public intellectuals.*
 FIIA Report 27 (2011).

中國

Sun Zhongshanin muotokuva Taivaallisen rauhan aukiolla 1.10.2010.

Kuva: Shi Zhao

MAO-PUKU VAI ZHONGSHAN-PUKU?

Kulttuurivallankumouksen ajan valokuvissa kaikki kiinalaiset näyttivät pukeutuneen samanlaiseen housuasuuun, jota luontevasti alettiin kutsua Mao-puvuksi. Asun historia on kuitenkin tuota vanhempi ja oikeampi nimitys asulle olisi Zhongshan-puku Sun Zhongshanin eli Sun Yat-senin mukaan.

Mao-puvun isä onkin **Sun Zhongshan**. Kiinan kansantasavallan johtaja **Mao Zedong** (1893–1976) ei esitellyt pukua kiinalaisten yleisasuksi, vaan häntä vanhempi Kiinan tasavallan johtohenkilö **Sun Zhongshan** (1866–1925).

Sunille puvun esikuvana toimi Japanilainen koulu-univormu. Univormun idea on antaa kaikille sitä käyttäville, heidän taloudellisesta ja sosiaalisesta taustastaan riippumaton, yhtenäinen ulkoasu. Asu sopi hyvin Sunin yhteiskunnalliseen ajatteluun. Sun ei kuitenkaan määrännyt asua pakolliseksi.

Pakollinen

Pakollisen asun käytäntö oli Suniakin vanhempi ja juontaa juurensa matšuvallan Qing-dynastian

aikaan (1644–1911), jolloin jo valtaan pääsystä taistellessaan matšut vaativat Han-kiinalaisia pukeutumaan vuonna 1636 annetulla määräyksellä changshan- (miehet) ja qipao- (naiset) asuihin. Pukeutumismääräys kumottiin Qing-dynastian päästyä valtaan, mutta asu yleistyi han-kiinalaisten yleisasuksi. Qing-dynastiaa edeltävinä aikoina yleisin kiinalainen asu oli yleisnimeään hanfu-asu, jollainen lienee tuttu historiallisista maalauksista.

Vallankumouksellisten asu
Keisarivaltaan kyllästyneiden kiinalaisten vallankumouksellisten asuksi vakiintui Qing-dynastian loppuaikoina changsan-puku yhdistettynä länsimaiseen lierihattuun. Tasavaltainen Kiina oli henkisesti irtautumassa vanhan

Mao Zedong 18. elokuuta 1966 vastaanottamassa ensimmäistä kertaa punakaartilaisia Taivaallisen rauhan portin ylätasanteella. Mao on pukeutunut Zhongshan-puvun vihreään sotilas-versioon käsivarressaan punakaartilaiskäsisivarsinauha.

Kuva: Suomi-Kiina-seuran kuva-arkisto

中國

Gu Hongzhongin (937–975) maalaus: Han Xizhain iltajuhlat pekingiläisen Rongbaozhai-studion jäljennöksenä. Maalauksen hahmot ovat pukeutuneet hanzhuang-asuihin.

keisarivallan ajasta, mutta toisaalta taisteli länsimaiden ylivaltaa ja ylenkatsetta vastaan yrittäen etsiä omaa identiteettiään. Pukeutumistavalla osoitettiin toisaalta halua irtautua vanhoista keisarillisista pukeutumiskoodista että kansallismielisyyttä. Tähän tilanteeseen Zhongshan-puku soveltui hyvin ja sen erilaiset versiot alkoivat yleistyä. Zhongshan-puvun alkuperäisessä versiossa siihen kuului seitsemän nappia. Nappien lukumäärä vakiintui kuitenkin pian viiteen. Pukuun kuuluu symmetrisesti päälle ommeltuina kaksi taskua miehustalle ja sivuille toiset kaksi.

Asu tekee miehen

Kun Sun Zhongshan salli kommunistien liittyä Kiinan kansallispuolueeseen (Guomindang) hen-

kilöjäseninä ottivat nämä Zhongshan-puvun käyttöön eräänlaisena ulkoisena merkinä puolueeseen liittymisestä. 1920 ja -30 -luvuilla puvusta tehtiin määräyksellä lähes pakollinen valtion virka-asu.

Vaihtelua

Kansantasavallan kaudella asun erilaiset väri variaatiot yleistyivät. Tummasävyinen Zhongshan-puku kuului virallisten tilaisuuksien protokollaan ja länsimaistyylistä pukua saatettiin vuorostaan käyttää epävirallisemmissa yhteyksissä. Armeijan univormu noudatti Zhongshan-asun kaavaa, mutta puvun väri oli vihreä. Kulttuurivallankumouksen aikana Zhongshan-puvusta tuli lähes pakollinen asu niin miehille kuin naisillekin ja asun väriskaala supistui tummans-

niseksi ja tummanharmaaksi. Monissa kulttuurivallankumouksen aikaisissa kuvissa nähdään armeijan vihreään Zhongshan-pukuun pukeutunut väkijoukko, he olivat joko sotilaita tai punakaartilaisia. Varsinaista määrystä puvun käytämisestä ei annettu, mutta vain harva kaupunkilainen rohkeni poiketa pukukoodista. Maaseudulla ja joissakin ammateissa työasuun pukeutuminen oli kulttuurivallankumouksen aikana hieman vapaampaa. Nimitys Mao-puku juontaa oikeutetutusti juurensa juuri kulttuurivallankumouksen aikaan.

Miehen yleisasu

Kulttuurivallankumouksen hellittäessä Zhongshan-puvun väriskaala vähitellen vapautui, mutta puvun malli säilytti pitkään asemansa

中國

Kuva: Suomi-Kiina-seuran kuva-arkisto.

Nuori akrobaatti esiintyy Pekingissä Tianqiao-markkinoilla 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla. Yleisö on pukeutunut changshan-asuihin ja moni käyttää sen kanssa länsimaistyylistä liehivästä.

Kuva on saksalaisen valokuvaaja Hedda Morrisonin vuosien 1933–1946 välillä kuvaamista kuvista kootusta valokuvateoksesta: A Photographer in Old Peking, Oxford University Press, Hong Kong, 1985.

suosituimpana miehen yleisasuna. Naisten pukeutuminen monipuolistui miesten pukeutumista nopeammin.

1990-luvulla Kiinan johto **Jiang Zeminin** johdolla alkoi yhä enemmän käyttää länsimaismallista miehen pukua solmioineen. Kuitenkin seremoniaalisissa tilaisuuksissa Zhongshan-pukua käytettiin edelleen.

Kuva: Hedda Morrison

Seremonia-asuksi

Kiinan nykyjohto tuntuu **Xi Jinpingin** johdolla vakiinnuttaneen Zhongshan-puvun seremoniaalis-
ten ja nationalististen tilaisuuksi-
en asuksi. Erilaisia changshan- ja
Zhongshan-pukujen pohjalta teh-
tyjä kokeiluja vastineeksi länsimai-
selle miehen puvulle on tehty, mut-
ta pukukoodi ei näytä vielä selvästi
vakiintuneen. Yksi kokeilu oli ottaa
käyttöön niin sanottu tangzhuang-
takki, jonka kiina lanseerasi vuoden
2001 APEC-kokouksen kokous-
asuksi.

*Kansallisen naiskongressin osanottajat olivat vielä vuonna 1978 vasin yhdenmu-
kaisiin asuihin puettuja. Tosin taskut olivat muuttuneet sisäänommelluiksi, värit
vaihtelivat eikä kaulusmallikaan ollut enää yhdenmukainen.*

Kiinassa on pukeutumiskoodi
yleisesti ottaen paljon länsimaista
vapaampaa. Maaseudulla ei ole ol-
lenkaan harvinaista nähdä esimer-
kiksi miesjoukkoa sekoittamassa
laastia tai kantamassa tiiliä län-
simaismallisiin tummiin miehen
pukuihin, pikkutakkeineen päivi-
neen, pukeutuneena.

Yleinen myös muualla

Zhongshan-puvun mallin erilaiset
versiot ovat käytössä monissa Etelä-
Aasian maissa, kuten Intiassa ja sen
käyttäminen on levinnyt vähitellen

myös länsimaiseen asuvariaatioon.

Joissakin ammateissa se on län-
simaista pukua käytännöllisempi,
kun miehistä puuttuvat kaulus-
taitokset. Esimerkiksi monet kapel-
limestarit ovat ottaneet pukumallin
työasuksaan – ilman päälle ommel-
tuja taskuja.

Ragnar Ax

Kuva: Suomi-Kiina-seuran kuva-arkisto.

中國

LIITY SUOMI-KIINA-SEURAN JÄSENEKSI

Se on helppoa, toimitat meille vain
seuraavat tiedot itsestäsi:

- nimi
- osoite
- syntymäaika
- arvo tai ammatti
- puhelinnumero
- sähköpostiosoite

Saat paluupostissa tilillepanolomakkeen,
jolla voit maksaa vuosijäsenmaksun 25 €.

Saat

jäsenlehdien neljästi vuodessa ja tiedot seuran
järjestämisestä tilaisuuksista suoraan kotiisi.

Yhteystietomme:

toimisto@kiinaseura.fi

Heikkiläntie 8 B

00210 HELSINKI

09-605 812

TAPAHTUMIA TALVELLA

HELSINGISSÄ

La 11.2. klo 14–17

LYHTYJUHLA

Suomalais-kiinalaisen kauppa- ja kulttuuriyhdistyksen, Konfutse-instituutin ja Suomi-Kiina-seuran järjestämässä suomalaisten ja kiinalaisten yhteisessä tilaisuudessa on luvassa teatarjoilua ja ohjelmaa. Lyhtyjuhlaa vietetään ensimmäisen kiinalaista uuttavuotta seuraavan täydenkuun aikaan. Tarkemmat tiedot seuran verkkosivuilla ja Facebookissa.

Ti 21.2. ja ti 21.3. klo 17

TIISTAILUENNOT

- 21.2. *Kenelle kukko kiekuu: Kohtalo ja sattuma kiinalaisessa ajattelussa (Jyrki Kallio esitelmöi).*
21.3. *Ensimmäisen suomalaisen parlamenttivaletuuskunnan matka Kiinaan 1956 (Veli Rosenberg esitelmöi).*
Tarkemmat tiedot seuran verkkosivuilla ja Facebookissa.

La 22.4. klo 15

VIOSIKOKOUS

ja tutustuminen Kielletty kaupunki -näyttelyyn Tampereella

Vuosikokous pidetään näyttelykeskus Vapriikissa klo 15.00 alkaen. Ennen vuosikokousta seuran jäsenillä on mahdollisuus tutustua Vapriikin näyttelyyn Kielletty kaupunki. Vuosikokouksen jälkeen klo 17.00 *Jyrki Kallio* esitelmöi aiheesta: *Keisarillisen Kiinan hallintojärjestelmä ja Purppurainen kielletty kaupunki.*
Tarkemmat tiedot jäsenkirjeessä sekä seuran verkkosivuilla ja Facebookissa.

IISALMESSA

Su 29.1. klo 15

VIOSIKOKOUS

Uuden vuoden juhlaa vietetään Haukiniemellä.

JYVÄSKYLÄSSÄ

La 28.1. klo 13–16

KIINALAINEN VIOSIKOKOUS

Kukon vuotta otamme vastaan perinteisellä tavalla eli nauttimalla kiinalaisesta aterista ravintola SakuraGawassa Väinönkeskuksessa. Ruokailun lomassa käsittelemme kiinalaisia horoskooppeja; miten ennustukset apinan vuodelle toteutuivat ja mitä kukon vuosi tuo tullessaan. Lisänä on arpajaiset. Aterian hinta on 15,50. Ilmoittautuminen viimeistään torstaina 26.1. **Maijalle** (619 786 tai maija-liisa.salo@pp1.inet.fi)

PORISSA

Keskiviikkoisin 11.1. alkaen klo 17.30–18.30

TAIJIKURSSI

Porin Nuorisotalon alalissa alkaen.
Hinta 5€ /kerta, 10 kerran maksu 45€.
Varusteina avoin mieli, liikkumisen salliva asu ja tasapohjaiset jalkineet. Ennakkoi ilmoittautumista ei tarvita.
kurssin ohjaa **Leena Vilponen**,
jolta voit kysyä lisää puh. 040 5377 818

Pe 3.2. klo 19

KUKON VIOSIKOKOUS

Eteläpuiston kiinalaisessa ravintolassa.
Tarkemmat tiedot tulevat myöhemmin.

TAMPEREELLA

Tiedot seuran verkkosivuilla ja jäsenkirjeellä.

TURUSSA

Tiedot seuran verkkosivuilla ja jäsenkirjeellä.

Seuran tapahtumatiedot netistä: www.kiinaseura.fi

故宫博物院
THE PALACE MUSEUM

L2
Posti Oy

Posti Green

KIELLETTY KAUPUNKI

– ELÄMÄÄ KIINAN KEISARIEN HOVISSA –

21.4.–1.10.2017

VAPRIIKKI

ALAVESTAANRAITTI 5, TAMPERE / PUH. 03 5656 6966
12/6€ / WWW.VAPRIIKKI.FI